

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 44-046 in 44-047
DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ul. XXIV. Maggio 18 -
Telefon 24-36
NAROČNINA: Letna 1000 lir, polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Naj živi 8. marec,
mednarodni dan
žena!

Obnovljena izdaja - Leto XX. - Štev. 5 (715)

TRST - 1. marca 1968

Posamezna številka 40 lir

Petnajstodnevnik
Quindicinale
Spediz. in abb.
post. Gruppo 11

JUNAŠKI VIETNAM

Vse vojne so grozne, nedvomno pa je, da je vojna, ki je v teku v Vietnamu v marsikaterem pogledu mnogo bolj grozna od vojn v prejšnjih časih. Bolj grozna je tudi zato, ker gre za napad mogočne, naj-sodobnejše oborožene vojske na vsestransko zaostalo deželo; ker gre za napad čet, ki po svojih zverinskih nagonih ne zaostajajo niti za Huni in ne za nacisti. Pokončati, požgati, pomoriti vse, to je geslo ameriškega napadalca. Še huje je to, da se napad na ljudstvo, ki ne želi nič drugega nego svojo svobodo in neodvisnost, vsak hip lahko še bolj razvne, zajame še večji obseg ter privede celo do svetovne katastrofe. Prav zato je danes še bolj kod kdaj koli prej nujno potrebno, da se vsi, ki nam je pri sreči stvar miru, še odločneje zavzamemo za prenehanje vojne vihrave v Vietnamu; da podpremo junaško ljudstvo, ki se neuklonljivo bojuje.

Mnogo se govori in piše o grozotah, ki se dogajajo v Vietnamu. Na tem mestu objavljamo nekaj odlomkov iz poročil, ki jih je napisal francoski časnikar Jean Bertolino, dopisnik pariškega lista «La Croix». Ta časnikar je svoje spise poslal tudi mednarodnemu sodišču za ugotavljanje vojnih zločinov.

Peljal sem se z ameriškim helikopterjem. Nenadoma so začeli streljati z mitraljezi. Opazil sem majhen zaselek, skrit sredi bananovcev. Ameriški kapetan mi je s prstom pokazal slamnate kočice, napol skrite med rastlinjem. Rekel je: «To je naš cilj!»

Nenadoma so helikopterji, bilo jih je štirinajst, šinili proti ravnemu polju in otrpnili kak meter nad zemljo. Ameriški vojak me je pahnil z letala in treščil sem na zemljo ter se pogreznil do pasu. Z vseli strani je pokalo. Vojaki, ki so medtem poskakali s helikopterjev, so se spustili nad kočice, odvrgli vence raket, ter streljali na bežeče postavice.

Med grmovjem, pod drevesi in celo v samih kočah so bile globoke luknje. To so bili vhodi v rove, ki so jih ljudje nedvomno izkopali, da bi se vsaj malo zavarovali pred napadi. Mladi ameriški narednik je sistematično odpiral zaklepke na ročnih granatah in jih drugo za drugo metal v luknje. Nihče ni videl, kje je eksplodirala granata. Pod zemljo je le pridušeno zabobnelo in luknja se je sama zasuila.

Takrat sem si pomiril vest, češ, saj nismo slišali krikov, torej v rovih ni bil nihče skrit. Toda pozneje sem se prepričal, da ni tako.

Dva tedna po tej operaciji sem odšel v vietnamsko vas Ba Thu, ki leži komaj nekaj metrov ob meji s Kambodžo. Američani so s pret-

vezo, da se v vas zatekajo vietkongovci, napadli naselje. Kroglice iz mitraljezov so v višini človeka presevale ali preluknjale vse bananovce, bamus in palme. Od šestih slamnatih koč, ki so jih bile zadele rakete, so ostali samo očrneli kupi.

Ko so se ameriški marinci izkrcali iz helikopterjev in sipali pekle- ni dež, jih prav gotovo ni nihče sprejel. Toda ko sem prišel jaz, je bila vsa vas zunaj. Na stotine otrok, žensk in starcev. Hotel sem stopiti k skupini deklet, pa so se kriče razbežale. «Kaj hočete, mislijo, da ste Američan», mi je rekel poglavar vasi. Neki deček je bruhnil v jok in se skril za mater. In ko sem se približal neki ženski kakih 40 let, so jo obile solze. Poglavar mi je rekel: «Ko so Američani v te luknje nametali granat, sta v eni izmed njih čepela dva otroka in nekaj žensk. Med napadom so bili vsi pokončani.

Deset ujetih mož so Američani odpeljali. O njih ne vemo ničesar.»

Sredi čete v Loc Tanh Trungu nisem občutil tako kot v Ba Thuju grozljivosti te akcije proti mali vasi. Takrat nisem mislil, da bi utegnili biti v zakloniščih skrita človeška bitja. Spočetka sem bil prepričan, da bodo bitko bili vojaki: na eni strani Američani, na drugi pa vietkongovci. Prvič sem bil presenečen, ko sem zagledal štiri starce, ki jih je ameriški vojak privlekel iz neke kočice. Bili so suhi, drobni, plašni, upadlih obrazov in niti malo niso bili podobni borcem. Skrili so se bili za kupi rižne slame. Kapetan je ukazal naj jih pripeljejo predenj. Tedaj sem opazil, da so se stari kmetje kar opletali z nogami. Oficir je ukazal, naj jim zvežejo roke, nato pa je poklical enega izmed južnovietnamskih vojakov, ki vedno spremljajo ameriške patrolje med operacijami. Enemu izmed teh vojakov je kapetan zapovedal: «Dien, zasliši jih!»

Vojak je začel stresati starce in jih z grozečim glasom zasliševati. Zasliševanje je trajalo več kot eno uroš. Naposled je kapetan naveličal in dejal: «Gremo! Dien, odvedi jih! Bomo videli, kaj bomo storili z njimi, ko se vrnemo.»

Komaj smo prišli ven iz vasi, je začelo pokati. Puškomitraljezec, ki je stopal blizu mene, se je zvrnil kot spodsekan. Zadel ga je krogla v stegno in malo pozneje je prišel ponj helikopter. Vietkongovci so bili postavili zasledo v gozdčkih na obeh straneh vasi.

«Vsi na tla!» je ukazal poveljnik, zgrabil mikrofona enega od štirih radijskih oddajnikov... Čez nekaj minut so začele deževati komaj 50 metrov od nas granate. Streljanje je trajalo več kot dve uri. V trenutku, ko je poveljnik ukazal trem desetiniam, naj krenejo v napad, sem bil prepričan, da bodo vojaki v gozdčkih našli samo razkosana trupla poleg razdejanih zaklonišč, toda na moje veliko presenečenje so napadalce sprejeli gosti rafali in še štirje Američani so se zgrudili... Četa je zavzela oba gozdčka šele pozno zvečer. Našli smo samo prazna zaklonišča in v nekaterih so bili vidni sledovi krvi...

Kakšen je bil dejanski rezultat te operacije? Uničena vas, nekaj mrtvih, morda tudi ženske in otroci, ki so jih razkosale granate v zakloniščih, nekaj ranjenih ameriških vojakov in tirje starci, ki so jih Američani brez vzroka odpeljali.

Tako opisuje svoje vtise francoski novinar, dopisnik katoliškega časopisa. Opisovanje je pretresljivo. Ze to, kar smo ponatisnili, potrjuje kakšna grozodejstva se gode v mučeniškem junaškem Vietnamu.

O vprašanih, ki so v zvezi s širjenjem industrijskega pristanišča

Govor tov. Marije Bernetičeve v komisiji poslanske zbornice

Pred kratkim je pristojna komisija rimske poslanske zbornice razpravljala o tržaškem industrijskem pristanišču ter sprejela zakon o njegovi razširitvi. Področje tega pristanišča, ki leži v žavaljski nižini in sega globoko na ozemlje dolinske občine, je bilo, kot je znano, razširjeno že leta 1962. Tedaj so bili tudi številni kmetje iz dolinske občine hudo prizadeti, saj jim je Ustanova tržaškega industrijskega pristanišča odvzela mnogo zemlje ter jo plačala po zelo nizkih cenah. To zemljo je potem omenjena ustanova prodala raznim industrijskim in tudi neindustrijskim podjetjem, seveda po mnogo višjih cenah. Tako se je prerinila do mestnih dobičkov. Na zemljiščih, ki so nekoč dajala tržaškemu mestu mnogo zelenjave in drugih dobrin, je res nastala industrija, ni pa dala tistega, kar bi bili lahko pričakovali. Marsikatero podjetje je prenehalo obratovati, nekatera so šla celo v stečaj.

V razpravo o vprašanih, ki se tičejo industrijskega pristanišča je posegla tudi naša poslanka tovarišica Marija Bernetič. Med drugim je dejala:

Mi smo bili vedno naklonjeni gospodarskemu razvoju ter gradnji

novih industrij, med njimi tudi tovarne velikih motorjev. Vselej smo se borili proti gospodarski depresiji Trsta, proti krčenju industrijskih podjetij in zapiranju ladjedelnic. Toda zagotovila glede ohranitve delovnih mest in zaposlitve, ki so prihajala z raznih strani, se niso izpolnila. Obljube CIPE se niso uresničile. Zato je gospodarski položaj v Trstu dramatičen. Samo v času od 1. decembra 1964 do 31. decembra 1967 se je število delovnih mest v Trstu zmanjšalo za 9.370 enot, od tega 3.635 samo v zadnjem letu.

Jasno je, da če se ne bi Tržačani uprli zapiranju ladjedelnic, ne bi prišlo niti do sklepa, da se zgradi tovarna velikih motorjev. Toda ta tovarna ne bo kljub vsemu mogla odpraviti vrzeli, ki je nastala po okrnitvi ladjedelske industrije.

Toda zakon o razširitvi industrijskega pristanišča, o zavzetju zemljišča, na katerem bo zgrajena tovarna velikih motorjev, bo hudo prizadel dolinsko občino, to je občino, ki je že izgubila velik del rodovitne zemlje, na kateri so sedaj naftovodne naprave. Ze ob razlaščenju zemljišč za naftovod je prišlo do številnih spletk, ki so povzročile

veliko nezadovoljstvo. Zato zavrčamo razlaščenja.

Dolinska občina je popolnoma slovenska. 95 odst. domačega prebivalstva je sodelovalo v osvobodilnem boju. Tudi zaradi tega je treba iskati pravično rešitev vprašanj, v duhu republiške ustave in določil londonskega sporazuma. Državi, kakršna je Italija, bi moralo biti v ponos to, da zagotavlja slovenski manjšini možnost vsestranskega in popolnega razvoja.

Toda politika italijanskih vlad, ki so si sledile v vseh teh letih, ni bila ugodna za pripadnike slovenske etnične skupnosti. Naselitev istrskih in dalmatinskih priseljencev v popolnoma slovenske kraje, je bila v skladu s politiko diskriminacije, raznarodovanja ter spreminjanja značilnosti krajev in prebivalstva; istočasno ta politika vznevolja tudi priseljence, saj ti, ako se jim nudi prilika, zapuščajo naselja.

Po vseh teh ugotovitvah je treba zelo resno kritizirati tudi dejstvo, da pred širjenjem industrijskega področja na pristojnih mestih niso poslušali predstavnikov dolinske občine. Mi nismo proti širjenju industrijskih področij, toda treba se je pogajati o področjih, ki pridejo v poštev za industrijo. Zato so prebivalci občine postavili svoje predloge. In brez upoštevanja teh predlogov mi ne moremo odobriti tega zakona. Torej, ne razlaščenja, temveč pogajanja s predstavniki občine, z županom in občinskimi svetovalci. Ne moremo razumeti dejstva, da že od samega začetka ni bila vzeta v poštev ta pravična zahteva.

Pri vprašanju širjenja področja industrijskega pristanišča so bile upoštene samo zahteve družbe FIAT in Ustanove tržaškega industrijskega pristanišča, ni pa bila upoštevana zahteva prizadete občine.

Potrebno je, da pride do nekaterih omejitev in da se prizanese vasi Boljunec. Rešiti je treba tamkajšnje športno igrišče, občinsko kopališče in 22 stanovanjskih hiš, ki so bile pred nedavnim zgrajene. Treba je upoštevati tudi dejstvo, da je bila dolinska občina že doslej hudo prizadeta zaradi skrčenja kmetijstva. Prav tako je treba upoštevati dejstvo, da se tej občini obeta razvoj turizma. V nobenem primeru se ne smejo ponoviti špekulacije v zvezi z odvzemanjem zemljišča. In končno, v nobenem primeru ne sme priti do gradnje novih naselij.

V novih industrijskih obratih mora dobiti zaposlitev predvsem krajevna delovna sila, zato pa je potrebna uvedba strokovnih tečajev, ki naj usposobijo zlasti mladino.

Zadnji del svojega govora je naša poslanka posvetila vprašanju, ki so v zvezi z dejavnostjo Ustanove za industrijsko pristanišče. Med drugim je zahtevala resnično demokratizacijo te ustanove. Skupaj s poslancem tovarišem Raffaellom Francom (iz Tržiča) je predložila tudi resolucijo, ki obvezuje vladu, da bo vključila v upravni svet Ustanove za industrijsko pristanišče tudi zastopstva krajevnih ustanov in delavskih organizacij.

Nedoslednost goriške SDZ

Na zadnji seji goriškega občinskega sveta so razpravljali o ostavki odbornika za občinske davke odv. Avgusta Sfiligoj. Odbornika je zamenjal prof. Slavko Bratina iz skupine Slovenske demokratske zveze. Tako se je ves hrup okrog tega problema razblinil v prazen nič. Prav zaradi tega «krpanja» članki Katoliškega glasa v zvezi s še nerešenimi problemi slovenske narodne manjšine izgubljajo svojo veljavnost.

Ostre obtožbe, ki jih je odv. Sfiligoj izrekel v omenjenih člankih na račun vlade in levega centra bi logično zahtevale, da bi goriška SDZ stopila v opozicijo. Nesmiselno je obtoževati vladu, da «vodi do Slovencev sovražno politiko, ki ima namen izkoreniniti slovensko prebivalstvo iz lastne zemlje» in «da še ni pripravila in niti ne namerava pripraviti zakona za globalno zaščito manjšine», z druge strani pa podpirati levi center in sodelovati v odboru te koalicije češ, da je levi center «najprimernejša in najbolj demokratična vladna formula». Prvaki goriške SDZ, so v trenutku, ko bi morali pokazati svojo doslednost prejšnjim izjavam in pisanju, napravili korak nazaj in se slepo podvrgli disciplini odbora levega centra.

Nedoslednost SDZ pa daje možnost KD, da nadaljuje paternalistično in raznarodovalno politiko do Slovencev. Ta nedoslednost SDZ je tudi socialiste rešile iz težke zagate, saj bi morali, kot navadno, za vsako ceno braniti levi center in bi jim bilo težko

dokazovati njihovo «veliko prijateljstvo» do Slovencev.

Ne glede na to, kako se je zaključila zadeva z ostavko odv. Sfiligoj, pa še enkrat poudarjamo, da razne ustanove na Goriškem niso izpolnile pričakovanj Slovencev in da je ta ugotovitev tudi v vrstah SDZ spravila odbor iz ravnotežja. Ko je bil odbor ustanovljen, so nekateri upali, da je prišel ugoden čas za reševanje vprašanj slovenske narodne manjšine. Sedaj pa se je izkazalo, da je tudi goriški levi center nezmožen reševati te probleme. Najosnovnejša pravica, to je raba slovenskega jezika v uradnem poslovanju je še vedno «tabu», da ne govorimo tudi o drugih problemih. Še pred tremi leti je odvetnik Sfiligoj menil, da je za slovensko manjšino «najbolj koristno, če se znotraj odbora bje bitka za slovenske pravice», danes pa ni tega mnenja. Dejstvo je namreč, da se od leta 1965 do danes v odnosu do Slovencev ni doseglo nobenega uspeha, zaradi dvoumne politike KD in njenih zaveznikov. Nedvomno je, da ponovna vključitev SDZ v odbor levega centra; nikakor ni najboljši način za reševanje nešteti odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti. Nedosledno je očitati odgovornim predstavnikom, da niso držali obljub pri proučevanju naših potreb in da se še ni začelo iskati poti za globalno ureditev vprašanj, ki zadevajo slovensko narodno manjšino, obenem pa zvesto služiti KD in levemu centru.

Pridi, pogovorila se bova...

Zakaj Vietkong zmaguje

Intenzivnost in obseg ofenzive sil vietnamske Fronte narodne osvoboditve v Južnem Vietnamu imata razen političnega pomena tudi vojaško ozadje. Povsod se ljudje vprašujejo, kako je mogoče, da ogromna ameriška ekspedicijska vojska, kljub svoji sodobni opremljenosti ne more premagati vietnamskih borcev. V pričujočem članku objavljamo izvlečke spisov Wilfreda Burchetta, znanega po reportažah in knjigah o Vietnamu.

Na prehodu iz leta 1967 v leto 1968 je bilo jasno, da so se dogodki v veliki meri razvijali v skladu s predvidevanji Fronte za narodno osvoboditev. V navzočnosti blizu 500 tisoč ameriških vojakov v Južnem Vietnamu je imela ameriška komanda na razpolago nekaj mobilnih sil kakor v obdobju 1965-1966. Cele divizije so morale izpolnjevati naloge »zaščite« cest in baz. Oborožene sile blizu 1.300.000 mož, ki jim poveljuje general Westmoreland, so bile potisnjene v defenzivo, iniciativa pa je prešla v roke FNO. Vse baze garnizije in naprej pomaknjene položaje so obkolili borci FNO, v tem ko so glavne enote osvobodilnih sil izpeljale operacije za operacijo.

Spričo pogostih zased ob cestah, in ker Američani niso mogli vseh potrebščin prepeljati z letali, so se stotisoči ameriških vojakov ukvarjali izključno s poskusi, da zaščitijo oporišča, mostove, da odpro ceste ali da jih drže odprte. Stalno nevarnost, ki grozi tem oporiščem, lahko presodimo po Reuterjevem poročilu z dne 12. januarja 1968 iz Saigona, v katerem so navedeni uradni podatki, da so ZDA v Južnem Vietnamu izgubile 872 letal in 777 helikopterjev (kot rezultat »akcij sovražnosti«).

Ameriška tehnika je redko učinkovita

Vtem ko so krajevne in gverilske sile ostajale pri ameriških oporiščih in naprej pomaknjenih položajih, so se redne sile FNO še naprej krepite in urile za velike ofenzivne operacije. Dotlej je nastal čuden položaj, kakršnega računariji Pentagona nikoli niso mogli predvidevati. Fantastična, obsežna in raznovrstna vojna tehnika, ki je mnogim opazovalcem v prvih mesecih ameriške intervencije tako zasenčila pogled, je bila delno imobilizirana v oporiščih, ki so jih gverilci obkolili, razbijali ponoči in ji postavljali zasede, če se je podnevi pomaknila predalec ali prehitro naprej. Ameriška tehnika je bila redko učinkovita.

«Sovražnik, ki je operiral najprej z divizijami, potem s polki, potlej pa z bataljoni, četami in končno z vodi, razpostavljenimi na tisočih točkah in položajih, je tako zadel na naslednje protislovje: če ne razpostavi svojih čet ne bo mogel zavzeti ozemlja, kjer je bila izpeljana invazija, če pa jih razpostavi, bo zabredel v težave. Njegove razcepljene enote so postale lahek plen naših čet, njegove mobilne sile so se stalno zmanjševale in pomanjkanje enot je bilo čedalje občutnejše...» (Tako je zapisano v hanojski publikaciji »Ljudska vojna, ljudska armada«.)

Toda ameriški general Westmoreland se tega menda ne zaveda. Deli nekaterih divizij, brigade ali pa celi bataljoni so skušali držati položaje, oddaljene med seboj več sto kilometrov. Enote so pošiljali z enega bojnega področja na druge, iz ene čomande v drugo, na tako velike razdalje, da je imel komandant področja težave, da je dopisnikom natančno povedal, katerim entotom poveljuje. Manjše enote so bile razkropljene po raztresenih, dostikrat izoliranih naprej pomaknjenih položajih in postale so tarča druga za drugo, ali pa se bili ti naprej pomaknjeni položaji cilj napadov FNO, da bi zapletla večje enote ZDA v boj na področji, ugodnejšem za FNO.

Do začetka leta 1968 se katastrofalni položaj, v katerem so se znašli pripadniki ameriške mornariške pehote, ni mogel več zboljšati in ni bilo naključje, da sta dva ameriška

upokojena generala Shoup in Griffith pozivala k vojaškemu umiku iz Vietnamu; tretja vojaška osebnost general Hotchmatch je bil hudo zadet skupaj s svojim helikopterjem in je podlegel ranam. Tri leta po izkrcanju njihovega prvega kontingenta so bili marinci poraženi v pozicijskem vojskovanju, nesposobni in ponižani tako, da so klicali na pomoč kopenske sile, na koncu pa še Južnokorejce, da bi branili njihove baze.

«Operacije čiščenja»

Druga za drugo so propadale razne vloge, ki jih je Pentagon dajal saigonski vojski. »Posebni vojni« južnovietnamskih čet, ki so jih financirali, oborožili in naposled preskrbeli z oficirji Američani, je bil zadan smrtonosen udarec pri Bin Giu. V prvi fazi po sodelovanju ameriških bojnih enot naj bi se bila saigonska vojska borila ramo ob ramo z ameriški silami. Toda to se je izjalovilo, in Američani pravijo, da zato, ker so saigonske enote navadno izginile iz krila, ki naj bi ga branile ali pa kratko malo niso hoteli prodirati.

V mnogih »operacijah čiščenja« so se ameriške čete dostikrat pomikale v kolonah, naravnost naprej, vtem ko so vodom saigonskih čet prepustili, da so opravljale operacije »boljšega koraka«, da bi »očistili« leve in desne strani glavne črte prodiranja kakor lovski psi pred začetkom pogona. Če so »divjačino« izsledili so morale ameriške čete poskusiti obkoliti tisto področje, letalstvo in artilerija pa sta bila pozvana, naj sovražnika napadeta. Vodi saigonskih vojakov so bili v položaju, da so tudi sami »dobili svoj delež« bomb in artilerijskih granat. Po nekaj takih operacijah so se »saigonski« uprili, prodrli samo nekaj metrov v džungle in poročali, da niso navezali bojnega stika in takoj so se vrnili k svojim helikopterjem in zlezli vanje, da bi nadaljevali »čiščenje«.

Saigonske čete so dobile nalogo, naj opravijo tudi samostojne operacije in ameriški tisk je bil poln poročil, da niso »dovolj bojevite«, da nočejo prodirati, če zadenejo ob sovražnikov ogenj. V začetku leta 1967 so sporočili, da bo saigonska vojska v glavnem umaknjena iz operacij in da bo njena naloga »pacifikacija«, kar je v glavnem pomenilo, da bo »pomirjevala« področja, na katerih, naj bi ameriške bojne enote opravljale »očiščevalne operacije« proti FNO. Pri tem je bilo storjenih nekaj velikih napak. Prvič, področja, ki so jih ameriški vojaki »očistili«, so postajala po prehodu ameriških čet v poslanstvih »ubiti vse, požgati vse, uničiti vse« bolj vietkongovsko razpoložena, kakor so bila kdaj prej. Med ameriški vojniki je znan dovtip, ki se glasi: »Če ni bilo vietkongovcev takrat, ko smo prišli sem, jih bo na tisoče, ko odidemo«. Ameriško definicijo, da je »vietkongovec« vsak mrtev Vietnamec, pa so krvoločni Južnokorejci spremenili v geslo, da je, kar se tiče njih, »vietkongovec vsak živ Vietnamec«. Zato je treba vsakega Vietnamca enostavno — zaklati...

»Pacifikacija« je postala v akcijah ameriško-južnovietnamskega tipa prav tako nevarna stvar kakor vojne operacije. Oficirji saigonske vojske so se čutili ponižane spričo te drugovrstne vloge. Mnogi oficirji in vojniki so »kratko malo zboleli«, ker napadalci trpinčijo in mučijo njihove rojake, dostikrat tudi njihove sorodnike.

Žandarska vloga ZDA šokirana z ofenzivo FNO Južnega Vietnamu

Nič mi ni mar, koliko je Johnsonov variant 20-letne žandarske vloge ZDA »šokirana« z ofenzivo FNO Južnega Vietnamu, in tudi ne, koliko so ob tej priložnosti jastrebi izgubili ostrega verbalnega perja, morilskih političnih kljunov in trgajočih krempljev. Za sedaj mi ni mar, kaj vse pomeni to, toliko let razsipavanja del sredstev, ki jih ustvarjajo delovni ljudje ZDA, za gnusne umore in razdejanje. Če se odrekam nadaljnjim moralnim kvalifikacijam teh zločinov, je to zato, ker za gotovo vem, da se 30 milijard dolarjev, porabljenih vsako leto za vojno po džunglah jugovzhodne Azije, ne vliwa več v razširjeno reprodukcijo gospodarstva ZDA in ne v standard barvastih in nebarvastih Američanov.

Ker na srečo vendar nisem Švicar, so moja skrb dim in smrt, kri in prah, ruševine in bolečina, solze, obup in jeza, kar vse nepovabljeni in nezaželjeni yanskejevski svetovalci in bataljoni marincev, z letali prepeljani polki in pehotne divizije prizadevajo ljudstvu neke dežele, ki je s svojim bojem proti japonskim osvajalcem med drugo svetovno vojno, toda tudi z zmago pri Dien Bien Phuju in pozneje, ko so dokončno pregnali legijo francoskih nosilcev »klasičnega kolonialnega sistema«, potrdilo svojo namero, da živi samo na svojem in po svoje, mimo sistemskih formul prekooceanskih reševalcev. To je moja skrb.

Moja skrb je ta jeza, te solze, ta bolečina, te smrti, ti pokoli ljudi, ki so prepričali svet ne samo o svoji hrabrosti brez primere, o svojih organizacijskih in izjemnih vojaških sposobnostih, o svoji politični zrelosti in človeških kvalitetah.

Te lastnosti so se bistveno pokazale že v naši NOB, odtlej pa so se pokazale tudi v drugih razmerah in zdaj se razodevajo tudi v Vietnamu ter potrjujejo, da v pooktrobrskih razmerjih sil delavski razred in zaslužnjaki narodi lahko z gotovostjo zaupajo v svojo zmago tudi v razmerah, ki jim jih namenja novoimperialistična strategija izoliranih vojn s pogojem, da imajo subjektivne organizacijske moči, da si

Saigonska tema

to v resnici na vso moč zaželijo. To pa pomeni, da se močneje angažirajo v boju za svobodo, ki je na videz nimajo, v resnici pa so si jo že zamislili in začeli z bojem uresničevati, celo kadar dejansko izgubljajo življenja.

Tisto, čemur se moramo čuditi, je dejstvo, da iz rodu v rod nosilci že legaliziranih odnosov na preokretnicah obdobja ne morejo razumeti, da se zgodovinski potek ne more ustaviti. Njihovi zoženi interesi jim praviloma v megli neupravičenih upov, da more biti tudi, česar biti ne more, obrzdvajajo spoznanja. Počnejo tudi nemogoče, da bi prepre-

Oskar Davičo

čili neizogibnost, ne uvidevajo pa, da so jim toliko bolj (a vselej) propadli sredstva in napor, kolikor več jih vlagajo in kolikor dlje jih izživajo. Kajti zakonito je, da postaja čedalje bolj levo in rdeče tisto gibanje, ki je sprva bilo izključno nacionalno, takorekoč osvobodilno. Prisiljeno, da traja, mobilizira vse globlje ljudske moči, čedalje trdneje jih organizira in zbira okrog tistih sil v narodu — a to so komunisti — sil, ki edine morejo dosledno in do kraja logično končati zmagoslavni boj proti katerikoli od današnjih novoimperialističnih agresij. Aktualnost tega starega rimskega izreka o Jupitru, ki omračuje pravo pamet tistim, ki jih hočejo uničiti in pogubiti, se lahko mutatis mutandis uporabi temeseče in leta za odrevenele ali zmehčane možganske hitlerotropnih možganov iz Pentagona v službi najbolj nedaljnovidnih interesov businessa. Zakaj samo arogan- terokrakem posloplju odločajo, kje in kako eskalirati zlo, prizadeja-

no drugim, še ne uvidijo, da ga zadajajo tudi samim sebi: zlo, ki se po okrutnosti lahko meri edino s hudodolstvi nacistov.

Resda se kažejo tudi reakcije na te grozote. Tudi v sami Ameriki, kjer študentje in delavci že trgajo svoje vojaške knjižice pred pisarnami za rekrutiranje; že uresničujejo tihe, sedeče demonstracije za mir po tamkajšnjih univerzah; demonstracije, v katerih skupaj z učenci demonstrirajo tudi profesorji. Če še to ne potrjuje, da gre za elemente revolucionarne kritike, pa je dejstvo, da izginja mit o homogeni družbi; mit, ki je več desetletij zamagljal tudi najbolj elementarne razredne resnice.

Res, ne živimo samo za vsakdanji kruh, pa naj je za vse že tak, kakršnen je samo za nekatere, naj je velik, naj je z obeh strani namazan z maslom in marmelado, naj je potresen z dišavami in lišpom, naj je osvetljen z raznobarvnimi neonskimi rozinami, naj je tudi ozvočen z najbolj vietnamskimi melodijami in temperiran, kakor je to že po mnenju strokovnjakov najbolj smotrno za prebavo. Mladi ljudje Amerike v čedalje večjem številu na svoji koži občutijo globino mistifikacije vseh uradnih tez na svojih nacionalnih poduradnikov. Navzlic lažem v tisku, radijski in televizijski propagandi; navzlic optimističnim izjavam politikov in generalov se prebija resnica žalostne vojaške osvajaške politike, tega studenca, dovolj globokega, da ogrozi tudi potek stvari v deželi, od katerega ekonomskega potenciala ni bilo močnejšega. Tudi dezertarstva, ki se pojavljajo, imajo vrednost obupne moralne geste, aktivizacija dvojnega državljanstva sodi med izjemne okoliščine za vnuke raznih ambasadorjev. Toda to so vendarle indicije začetne moralne desagreacije; sadovi spoznanja o razedinjenosti naroda; indicije o nasprotovanju interesov, ki ne morejo koeksistirati v telesu neke skupnosti. Z njimi je treba računati. Vendar taki pojavi ne bodo odločali o porazu te najbolj umazane osvajaške avanture v zgodovini človeštva. To pravim zato, ker se še ni zgodilo, da bi v podobnem nesorazmerju med nasprotnikovimi in lastnimi silami kak ekonomski kolos, čeprav je pigmejec plemenitosti in človečnosti, doživljal poraz za porazom ne ker je šibak, marveč ker nečloveštvo nikoli ne more biti močno; tisti, ki jih naskakujejo, se vse odločneje in krčeviteje upirajo zaradi sebe, zaradi življenja.

Koliko milijard bo znašal vojaški proračun Pentagona, ko se bodo proti vojaškim bazam (beri okupaciji ZDA) začela dvigati ljudstva na Filipinih, Formozu, Okinavi, v Nagasakiju, Singapuru, po Afriki in Latinski Ameriki?

Ali bodo v nedogled delovni ljudje ZDA brez godrnjanja plačevali megalomske strateške načrte svojih nemodrih državnikov in generalov?

Ce stane 30 milijard dolarjev na leto, če stane deset in desetisoče mrtvih samo vietnamski pohod, je blizu pameti, da ne bi bila nič manjša cena za pohod, recimo na Severno Korejo.

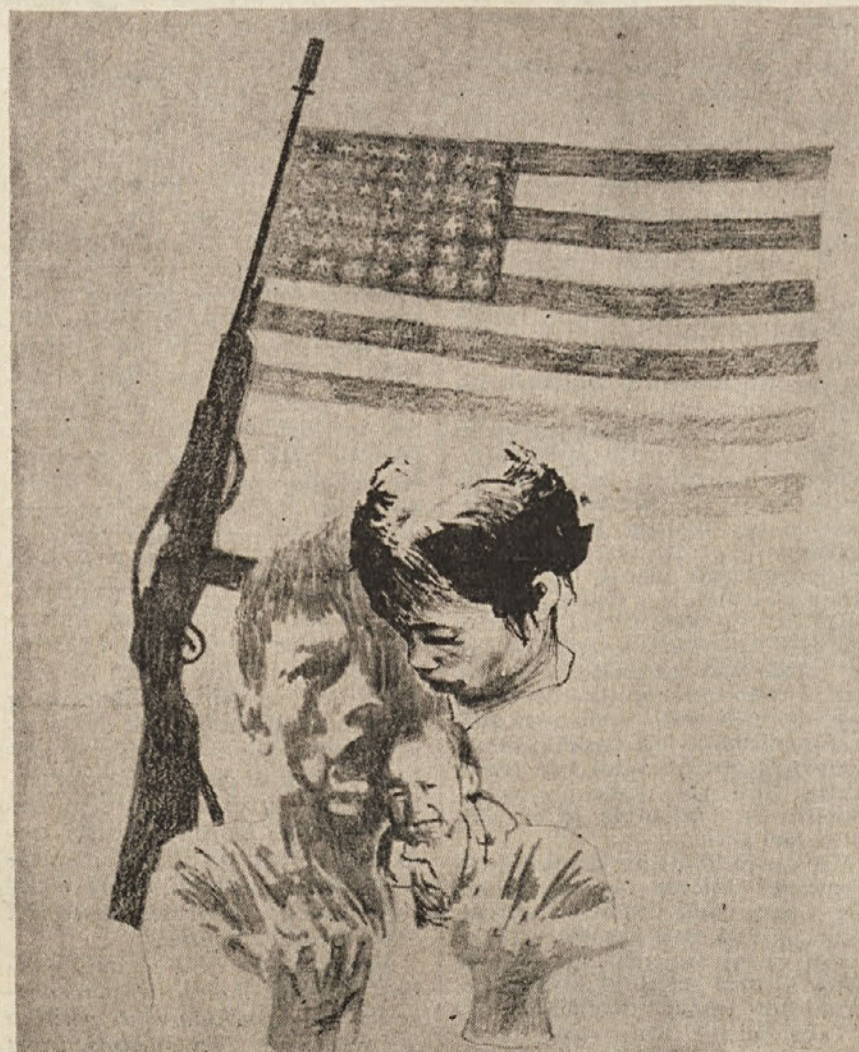
Toda koliko je danes že potencialnih Vietnamov in Korej? Kaj sploh kdo med pametnimi lahko verjame, da bi operacija zasledovanja prek Kambodže in Laosa bila cenejša?

A če bi se ljudstvo Formoze, ohrabreno s temi zgledi, odločilo, da se otrese svojih okupatorjev? Pa če se za to odločijo ljudje Filipinov, Portorika; če to naredijo narodi Latinske Amerike?

Toda to še ni vse, a čeprav ni, je že to dovolj, da osiromaši še mnogo večjo ekonomsko moč, kakor je danes ameriška, da spravi na beraško palico tudi najbolj neizoprna bogastva, odvisna v dobrem delu, pa naj priznajo to nam prek luže javno ali ne, tudi od navzočnosti blaga ZDA, na svetovnem tržišču. Brez dvoma so trgovci ZDA spretni in iznajdljivi. Posrečilo se jim je, da so čelo z letaki s sliko mrtvega Che Gučvare zaslužili in

(Nadaljevanje na 4. strani)

Darujte kri za vietnamsko ljudstvo!

Zbiranje krvi za Vietnam se nadaljuje v tržaški krvni banki. Zglasite se na sedežu Odbora za Vietnam (pri Centro Relazioni con l'Estero) v Trstu, Ulica Torrebiana 13/I, kjer boste prejeli vsa potrebna navodila. Urad je odprt vsak delavnik od 17. do 20. ure.

Politična in vojaška prisotnost ZDA v Italiji

Politična in vojaška prisotnost Združenih držav Amerike v Italiji je danes v središču pozornosti zaradi obnavljanja Atlantskega pakta, manj poznana pa je vloga ZDA v italijanskem proizvodnem ustroju. Nekateri še vedno menijo, da je Italija zaradi ameriške pomoči pri povojni obnovi in po zaslugi takimenovanega plana ERP bila posejana z dolarji ter da je bilo vse, kar je prišlo iz Amerike, brezplačno.

Marshallov plan je res Italiji nakazal 1.508,8 milijonov dolarjev. S tem pomembnim nakazilom je država v dobršni meri obnovila od vojne uničeno ali poškodovano industrijo. Toda druga plat medalje tega nakazila kaže, kakšna je v resnici bila ameriška «velikodušnost».

S prenehanjem vojne je tudi Amerika morala pristopiti k spremembi svojega gospodarstva. Vojna industrija se je morala preusmeriti. Grozila je huda kriza. Po zaslugi Marshallova načrta je bila Amerika obvarovana pred krizo. Tako je vojna industrija lahko počakala nekaj let, dokler ni izbruhnila vojna na Koreji in ni pristopila k oboroževanju k okviru pakta NATO.

Toda to še ni vse. Italija je drago plačala «ameriško pomoč» že med okupacijo. Italijanski krediti, naloženi v ameriških bankah, so že ob izbruhu vojne «zamrzili». Po koncu vojne je morala Italija plačevati ameriško okupacijsko vojsko. Vojaška uprava je izdajala tako imenovane Amlire, kar je povzročilo hudo inflacijo. Tako je Amerika praktično italijansko blago nabavljala brezplačno.

Po prenehanju ameriške okupacije so se razmere nekoliko spremenile. Okupacijski režim je prenehal obstojati. Toda uvedene so bile povsem nove oblike gospodovanja. Ustanovljen je bil Atlantski pakt in z njim je prišlo tudi novo izkoriščanje. Nastalo je tudi skupno tržišče v katerem ima Amerika levji delež. 500 velikih ameriških podjetij nadzoruje danes 59 odstotkov skupnega trga. Ta podjetja so močno soudeležena v italijanskem gospodarstvu. Ta podjetja tudi odločajo o vseh usmeritvah italijanskega trga. Nekatera velika italijanska podjetja so dobesedno absorbirali ameriški monopoli.

Kasneje je Italija postala navaden privesek v službi ameriškega imperializma in pakta NATO.

«Italija je nepotopljiva letalonosilka v osrčju Sredozemlja», je dejal Mussolini leta 1940. Danes, je Italija «nepotopljiva letalonosilka». Razlika je samo v tem, da je tokrat v službi NATO, t.j. v službi Združenih držav Amerike. Državno ozemlje je posejano z vojaškimi oporišči, letališči, skladišči, ki služijo ameriški vojski. Nad državnim ozemljem preletavajo ameriška vojna letala, tudi taka, ki imajo na krovu atomsko orožje. Letalsko oporišče pri Avianu v Furlaniji je vključeno v seznan prog, ki povezujejo ameriška letalska oporišča v zahodni Evropi z letališči v Vietnamu. Naša dežela je torej do neke mere spremenjena v zaledje vojne v Vietnamu. V mestih Vicenzi, Veroni in Neaplju ter na Siciliji so vojaška poveljstva, ki jih vodijo ameriški generali. Ti generali v marsikaterem primeru odločajo tudi o cestah in železnicah, o vojaških manevrih, ki se izmenoma vršijo v Benečiji in Furlaniji - Julijski krajini ter na Sardiniji. Do nedavnega je bila dežela Puglie posejana z raketnimi izstrelki. Ta izstrelišča so opustili šele tedaj, ko so izdelali močnejše izstrelke Polaris, s katerimi so sedaj opremljene ameriške podmornice, zasidrane v raznih sredozemskih pristaniščih. VI. ameriško brodogradilni glavni stan v Neaplju. Ladjevju poveljuje admiral Martin, to

je tisti admiral, ki je junija 1967 izjavil, da je pripravljen intervenirati v Italiji, ako bi bilo to potrebno.

Prav zato je potrebno podčrtati, da je ameriška prisotnost v Italiji nevarna in kot taka nezaželjena. Italijo obdajajo danes nevtralne ali vsaj vojaško nevezane države (Jugoslavija, Avstrija, Švica in Francija). Država je torej ločena od skupine evropskih držav članic NATO. Zato pa ji strategji, ki domujejo na drugi strani Atlantika pripisujejo tako važnost. Potrebno je «brani» tako imenovani «svobodni svet». Toda pred kom? Kdo naj bi «ogrožal» ta svet?

Za ureditev šolstva

Tovarišica Jelka Gerbec, občinska svetovalka v Trstu, je svojčas poslala odborniki za šolstvo pri tržaški mestni upravi vprašanje, v katerem predloži potrebo razpisa stalnih mest v staležu za slovenske srednje šole. V svoji vlogi tov. Gerbecva vprašuje, ali namerava občinski odbor posredovati pri pristojnih organih, da ukrenejo vse potrebno, da se bodo prizadeti šolniki čimprej udeležili natečaja.

Odbornica za šolstvo pri tržaški občinski upravi je naši svetovalki odgovorila, da spada pristojnost za razpis stalnih mest na srednjih šolah izključno v pristojnost šolskih oblasti, uprava občinske uprave pa da se bo zanimala za rešitev tega vprašanja.

Prešernove proslave

Osrednji Prešernovi proslavi, ki je bila že 4. februarja 1968 v tržaškem Kulturnem domu; podobni proslavi v goriški Prosvetni dvorani, ki so ju priredile Slovenska prosvetna zveza, Slovensko gledališče in Glasbena matica; proslavi v Prosvetnem domu na Opčinah, ki jo je priredilo krajevno prosvetno društvo Tabor ob sodelovanju prosvetnih društev Primorec iz Trebč, Lipe iz Bazovice in pevskega zbora iz Repna; proslavi, ki jo je priredilo prosvetno društvo Prešeren iz Boljunca v prostorih vaške šole in še nekaterim drugim manjšim prireditvam, so sledile Prešernove proslave na Kontovelu, v Dolini in v Doberdobu.

Prosek-Kontovel

Proslavo v kontovelski kinodvorani je priredilo prosvetno društvo Prosek-Kontovel. Na njej so sodelovali: krajevna pihalna godba, pevski zbor Vasilij Mirk in učenci tamkajšnje osnovne šole, govoril pa je dr. Drago Stoka. Čeprav je bila ta prireditev na delovni dan in tudi vreme je bilo precej muhasto, je zelo lepo uspela. Dvorana je bila polna hvaležnega občinstva.

Dolina

Preteklo soboto je bila Prešernova proslava tudi v Dolini. Priredilo jo je tamkajšnje prosvetno društvo Valentin Vodnik. Sodelovali so: domači moški pevski zbor, ki ga vo-

di Ignacij Ota, Berdonov godbeni trio ter pevca Dario in Darko. Prešernove poezije je recitiral gledališki igralec in letošnji Prešernov nagradjenec Joško Lukeš, govoril pa je podpredsednik Slovenske prosvetne zveze Mirko Kapelj. Čeravno je bila v Dolini že prej podobna proslava, ki sta jo priredili osnovna in nižja srednja šola, je tudi tej proslavi prisostvovalo lepo število vaščanov.

Križ

Prejšnjo nedeljo je bila Prešernova proslava v Ljudskem domu v Križu. Priredilo jo je vaško prosvetno društvo Vesna. Na njej so sodelovali: moški pevski zbor Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela, mešani pevski zbor iz Saleža, domači moški zbor Vesna; Prešernove poezije so recitali domačini in tudi gledališka igralca Raztresen in Guštin. Govoril je pisatelj Boris Pahor.

Tudi ta prireditev je ob številni udeležbi prav dobro uspela. Z njo se je takorekoč uradno predstavilo združeno prosvetno društvo Vesna.

Doberdob

V nedeljo, 25. februarja je bila Prešernova proslava tudi v Prosvetnem domu na Opčinah. Proslavo je priredilo krajevno prosvetno društvo Jezero. Na prireditvi je prvič nastopil tudi domači cerkveni pevski zbor Hrast, ki ga vodi Karlo Lavrenčič. Pel je tudi zbor društva Jezero, ki ga vodi prof. Silvan Križmančič.

Med sporedom je nastopal član Slovenskega gledališča iz Trsta Jožko hukeš, ki je mojstrsko recitiral

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prešernova proslava v Prosvetnem domu na Opčinah. Nastop pevskega zbora «Primorec» iz Trebč

Zora Košuta Mandljev cvet

Prerano umrla tovarišica Zora Košutova je napisala več črtic. Nekatere so bile objavljene v periodičnem tisku, druge so ostale v rokopisu. Iz vseh njenih spisov se razodeva izredna humanost. Njeni motivi so bili veselje do življenja, do lepote, do sreče; prezir do vsega, kar, ponižuje dostojanstvo človeka, kali njegovo srečo.

Kako čudovita je cvetoča mandlja. Razkošni bohotni cveti zakrivajo veje kakor v pravljici. In potem tam spodaj brezkraina temno modra gladina, ki te omamlja in opaja, da trenutno pozabiš na vse tegobe in skrbi, ki te tarejo; in tista velika rdeča, žareča krogla, ki počasi polzi po nebu navzdol, razliva po morju svoj rdeči žar in se potopi vanj ter odvzame dnevu luč, tako da razprostre mrak svoja siva krila nad vse mirjem. Kako tesnobno opojno ti je pri duši takrat. Poslavljajš se od nečesa, kar se ne vrne nikoli več. Preživel si, videl, občutil in sivi mrak je razgrnil peroti preko vsega.

Tam pod mandljo sedi upognjena starka. V rokah drži sivo pletenje; gleda v daljavo, prsti pa enakomerno vlečejo sivo nit. Pa gledaš to zgrbljeno staro, poleg te čudovite slike pomladi — in ta ugašajoč dan. Kako nasprotje! Kriknil bi in zahoče se ti, da bi se žareča krogla odbila od tal in skočila zopet visoko na nebo, da bi zažarelo vse okoli tebe; toda mrak se gosti in lističi vse bolj odpadajo z drevesa.

Mimo pride otrok, sama pomlad je v njegovih očeh, v njegovih prsih še ni tesnobe in niti opazi ne, da je sonce zašlo. V njegovih očeh še vedno sije. Pride mimo starke in jo opazuje.

«Kako pa pletete? Saj gledate proč.»

«Ah, kar tako, iz navade.»

Otrok sede na klop poleg nje. Po njegovih drobnih možganih se bliskovito vrstijo misli.

«Pa ste bili vedno tako stari?»

Rahlo je pobožala otroka po svetli, kodrasti glavic.

«Ne, mali, nekoč sem bila prav tako majhna in mlada, kakor si ti sedaj. Toda zdaj mi je že trinosemdeset let. Dve vojni sta šli mimo mene.»

In zopet so vrtale misli v drobni glavic. «Dve vojni sta šli mimo nje?» «V prvi vojni sem izgubila moža, v drugi oba sina, bomba pa mi je razdejala stanovanje. Zdaj sem sama. Stanujem v domu za stare in onemogle. Vidiš, mali, ti si po tolikih letih prvi, ki me vprašuje po mojem življenju. Nihče se ne briga zame. A vendar bi lahko imela svoj dom in svoje otroke.»

Kako težke misli so bile to za sedemletno glavico. Ves je bil odmaknjen vsemu, kar ga je obkrožalo. Kakor iz sna ga je predramil klic matere.

«Ivanček! Kje si? Pridi!»

«Tako mama!» Šele sedaj je opazil, da je že mrak in se hitro poslovil od starke. «Pridem jutri zopet. Mi boste še pripovedovali o vojni?» «Le pridi mali.»

Tudi starka se je počasi dvignila in se tiho kakor senca izgubila v mraku. Vendar po tolikih letih ni niti občutila trudnosti in skoro ni vedela kdaj je prišla do doma. Vsa mladost, ves boj za življenje in vse trpljenje osamele žene in matere je šlo še enkrat, kakor v sanjah mimo nje.

Sedla je na posteljo in iz stare preperle torbice je iz prav takega papirja odvila šop slik. S tresočo roko jih je razpostavila po odeji; slika mladega moža poleg katerega sedi ona, mlada žena; nekaj slik otrok in potem že odraslih fantov. Vse slike so že odrgnjene in obledele. Bogve, kolikokrat so jih že močile njene solze. Pa saj slik itak ne razločijo njene trudne oči. Pogovarja se z njimi, kakor da sedijo živi okoli nje. «Da, trudna sem že, lahko noč!»

Drugi dan priteče Ivanček zopet pod cvetočo mandljo, toda čudo razočaran obstane pred prazno klopico. Že vse jutro, odkar se je prebudil, in potem ves dan, joj, kako je bil dolg, je razmišljal, kaj vse mu bo starka še povedala. Razmišljal je o njenih sinovih in o možu, ki jih je vzela vojna in ni mogel razumeti, kako da ne morejo ubežati vojni in se vrniti zopet k njej, ko ji je vendar sami tako težko. In še mnogo bi jo rad povpraševal o vojni. Toda starke ni od nikoder.

Ves zasopel je stekel domov.

«Mama, kaj pobere vojna vse mlade može? Ali bo tudi mene pobrala, ko odrastem?»

V grozi se je mati zastrmel v malega sinka, ki ji je postavil tako strašno vprašanje. Zivo je občutila vso grozo vojne stisnila malega Ivančka k sebi, kakor da bi ji ga hotel še ta trenutek kdo odnesti.

«Veš mama, tam pod mandljo mi je včeraj ona stara žena pripovedovala, da ji je vojna pobrala moža in dva sinova. Ostala je čisto sama. Tako žalostna je bila. Obljubila mi je, da mi bo danes še pripovedovala, a zdaj je ni. V domu onemoglih stanuje. Počakaj jo bom. Gotovo se vrne.»

«Nesrečna žena.»

Bim - bom, bim - bom, je žalostno oznanjal zvon, da je zopet komu prenehalo zemsko trpljenje. Mati je segla po listu, če je morda v njem oznanilo smrti. Tam je stal droben oglas: «Nocoj je umrla v domu onemoglih trinosemdesetletna vdova...»

«To je ona, mama, to je ona.» In bridko je zajokal. Tako težko mu je bilo, da je ne bo nikoli več tja pod cvetočo mandljo. «Tako sama je umrla. Če bi ne bilo vojne, bi bili pri nji njeni, sinova in mož. Tako pa... Mama, zakaj so vojne? Zdaj mi stara žena tega ne bo mogla več povedati. Povej mi ti.»

Sedla je, vzela malega Ivančka v naročje in se zazrla v njegove resno vprašujoče oči.

«Saj je dobrih ljudi več kot zlobnih, kako zmorejo to?»

«Oni imajo denar.»

«Pa zakaj ga nimajo tudi dobri?»

«Ker dobri ljudje ne morejo imeti denarja le zase. Dajo ga vsem.»

«Mama, kaj zlobni ljudje sami delajo denar?»

«Ne, delajo ga delavci.»

«Dobri ljudje? Pa zakaj ga delajo, če potem zlobni ljudje kujejo z njim vojno?»

«Prav imaš, Ivanček, ne smeli bi ga delati.»

«Mama, ko odrastem, me ne bo ugrabila vojna. Ti ne smeš ostati sama, kakor ona uboga stara žena. Ne bomo več delali zlobnim ljudem denarja.»

Zarek sreče je prešinil materino lice. Mali Ivanček se je naslonil k oknu in se zagledal v cvetočo mandljo. Stekel je ven in se vrnil z naročjem cvetja.

«Mama, nesiva ga stari ženi na grob.»

Ko je sonce žarelo na zahodu so se na starkin grob osuli beli lističi mandljevih cvetov...

Iz goriške pokrajine

Zakaj samo eno didaktično ravnateljstvo?

Slovenska javnost na Goriškem je vznemirjena zaradi zakonskega osnutka demokristjanskih poslancev Belcija in Bressanija, ki predvideva samo eno didaktično ravnateljstvo za slovenske osnovne šole v naši pokrajini.

Res je, da si omenjena poslanca želita napraviti nekaj volilne propagande, kajti v kratkem bo parlament razpuščen in bo tako osnutek ostal med starimi papirji. Vznemirja pa nas to, da se poslanca nista posvetovala s sindikati šolnikov v Gorici in Trstu.

Čeprav je malo verjetno, da bi ta osnutek postal zakon, wendar nas vznemirja dejstvo, da se hoče goriške osnovne šole prikrajsati za eno didaktično ravnateljstvo.

S kom sta se omenjena poslanca posvetovala? Kdo je vplival na njuno odločitev?

Goriški Slovenci zavračamo ta zakonski osnutek, ki ne vsebuje realnih potreb naših osnovnih šol.

O obisku Ceccherinija v Števerjanu

Strumentalizem najslabšega kova

Ze večkrat smo v našem listu ožigali obnašanje prvakov goriških socialistov, ki so se v par letih, odkar so na vladi, v raznih pokrajinskih in občinskih odborih levega centra, tako izurili v demagogiji in instrumentalizmu, da pred njimi zardevajo celo demokristjani, ki imajo v tej stroki že dvajsetletno «praksos». Njihovo obnašanje in dejanja v tej stroki pa gre tako daleč in preko vseh mej dostojnosti in korektnosti. V začetku tega leta smo bili priča razdeljevanju darilnih paketov na sedežu združene socialistične stranke v Gorici, ki je kar smrdelo po taki «dobrodelnosti», o kakršni smo navajeni brati v kleroburžujskih časopisih, ko n. pr. neka dama podari kak tisočak neki dobrodelni ustanovi, medtem ko njen mož industrijalec ne plačuje hišni pomočnici niti prispevkov za socialno zavarovanje, kaj šele, da bi izpolnjeval svoje dolžnosti do delavcev. Iste narave so bili tudi številni občinski državnega podtajnika Ceccherinija na Goriškem, seveda vedno v spremstvu prvakov goriške PSU, med katerimi je prednjačil pokrajinski odbornik Waltritsch. Prav tega odbornika je PSU predlagala za kandidata na prihodnjih deželnihih volitvah in zato postaja jasno, da si je moral nekoliko pripraviti «volilni teren». Podtajnik Ceccherini je namreč po vsakem obisku, ko je tej ali oni občini podelil kakšno podporo ali pa jo samo obljubil, najprej obvestil Waltritscha, nato šele župane prizadetih občin. Na ta način so pač «zasluge» omenjenega odbornika mnogo večje. Tako se je zgodilo tudi z zadnjim obiskom podtajnika Ceccherinija v Števerjanu. Najprej srečanje podtajnika na sedežu PSU v Gorici, nato pa «uradno» srečanje na sedežu števerjanske občine. Tudi takrat ni manjkalo instrumentalizma najslabšega kova. Na vse strani so goriški prvaki PSU razbobnali o tem «zgodovinskem» dogodku, ko je predstavnik rimske vlade «ponižno» stopil v slabo ogrevane prostore števerjanskega županstva.

Mar ni to dolžnost predstavnikov oblasti, da se na licu mesta seznanjajo z vprašanji posameznih občin? Goriškim socialistom je treba pač povedati, da obstoja levi center že kakih pet let in da je podtajnikov obisk v Števerjanu tik pred volitvami preveč demagoška poteza, ki ima edini namen iskanje slovenskih glasov za prihodnje volitve. V isti namen gre tudi tistih 600 tisoč lir, ki jih je državni podtajnik par dni kasneje že po usta-

V ponedeljek, 4. marca 1968 bo v Gregorčičevem klubu v Gorici (Korzo Verdi 13), posvetovanje predstavnikov slovenskih prosvetnih društev, ki so včlanjena v SPZ. Razpravljali bodo o aktualnih vprašanjih na organizacijskem področju. Začetek ob 20. uri.

ljeni praksi podelil števerjanski podporni ustanovi (ECA)

Na tem srečanju je bilo tudi govora o vprašanju civilnih invalidov, ki kot drugod v Italiji nimajo nobene podpore. O tem problemu pa niso niti državni podtajnik niti socialistični spremljevalci zinili, kdaj bo rimska vlada ali dežela izglasovala zakon za podporo tej kategoriji. Kaj takega sicer ne moremo pričakovati od njih, saj so se «specializirali» predvsem za podeljevanje darilnih paketov. Najprej pride na vrsto miloščina, za socialne probleme pa že itak «skrbijo» veliki industrijalci, katerim levi center, kot «demokratična» vladna koalicija, mora pač dati svobodo, da lahko nemoteno izžemajo delavski razred.

«Rusi most» v Gorici

V nedeljo, 3. marca ob 16. uri bo v prosvetni dvorani v Gorici (Korzo Verdi 13) predstava Studia Slovenskega gledališča. Na sporedu je izbor iz del, ki so jih napisali: Alojz Rebula, Boris Pahor, Miroslav Kosuta, Josip Tavčar, Filibert Benedetič, Marko Kravos, Irena Zerjal-Pučnik, Sergij Verč, Bruna Pertot, Igor Tutta Filip Fišer, Marija Mijot.

Nastopajo gojenci Studia: BOGATEC Livio, COLJA Stojan, GASPERLIN Drago, JANKOVIČ Nora, KRAVOS Alenka, KRAVOS Milica, MORELJ Pavel, OFICIJA Marija, SANCIN Samo, VERČ Sergij. Režija JOŽE BABIČ, glasba ALEKSANDER VODOPIVEČ, Likovni sodelavec DEMETRIJ CEJ.

OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO

Pred novo premiero Slovenskega gledališča

Slovensko gledališče v Trstu pripravlja veliko predstavo Svevo-Kezicheve «ZENONE IZPOVEDI» (La coscienza di Zeno). Ta bo prva tržaška uprizoritev velikega mitteleuropejskega avtorja; obenem bo to tudi prva slovenska uprizoritev.

Oderska postavitev «ZENOVE IZPOVEDI» terja izredne napore; umetniški moment je vezan na zahtevane tehnične potrebe, saj se dejanje razvija skozi veliko število prizorišč.

Ansambel SG v Trstu bodo dopolnjevali zunanji sodelavci, med katerimi je treba pozdraviti Livija Bogatca s svojim povratkom na oder. Prvič bo nastopala v ansamblom SG Marija Oficija, pri predstavi sodelujeta tudi Nora Jankovič in Alenka Kravos. Premiera bo 12. marca.

GLASBENA MATICA — TRST
V nedeljo, 3. marca ob 17. uri
v Kulturnem domu
NASTOP BALETNEGA
ANSAMBLA ZGBI
IZ LJUBLJANE
S PRAVLJICNIM BALETOM
Hrestač

Glasba P. I. Čajkovski
Koreografija: Lidija Wislak,
Anton Dlin, Henrik Neubauer,
Gorazd Vospernik
Kostumi: Alenka Barti
Rezervacija in prodaja vstopnic
pri Glasbena matici, Ul.
Ruggero Manna 29, tel. 29-799

Z tržaškega ozemlja

Na pobudo komunistov

Važen sestanek na Proseku

Pretekli teden je bil na Proseku važen sestanek, na katerem so razpravljali o krajevnih vprašanjih. Pobudo zanj so dali komunisti s Proseka-Kontovela in občinski svetovalec tovariš Dolfi Wilhelm. Na sestanku je bil povabljen tudi Dušan Hreščak, občinski odbornik, ki je odgovoren za vprašanja gornje tržaške okolice.

Tako, kot svojčas na Opčinah, so tudi prebivalci Proseka - Kontovela seznanili omenjenega občinskega odbornika s številnimi krajevnimi vprašanji. Med drugim so odborniku Hreščaku povedali, da je Stara cesta, ki pelje s Kontovela s Barkovlje že več kot dve leti zaprta za promet in to zaradi usadov. Povedali smu, da je ta cesta važna za turizem in da bi jo treba asfaltirati. Domačini so povedali tudi, da so mnoge vaške ceste v zelo slabem stanju; da bi treba popraviti obe poti, ki peljeta s Proseka v Grljan, prepovedati vožnjo tovarnjakov po cesti, ki pelje skozi Prosek in sicer od središča vasi na Devinščino in do državne ceste. Ta cesta je namreč zelo ozka in je zato promet zelo nevaren.

Glede javne razsvetljave pa so odbornika opozorili, da bi morala občina poskrbeti za postavitev močnejših žarnic, predvsem na odseku med cerkveno na Kontovelu do Ključa, pa tudi v mnogih krajih tako na Kontovelu kot na Proseku. Dalje so na sestanku razpravljali o občinski izpostavi. Ta ima sedaj prostore v neprimernem posloppju, kjer je tudi občinska ambulanta. Ti uradi ne morejo služiti svojemu namenu, zato je potrebna čimprej nja ureditev novih prostorov tako za izpostavo kot za ambulanto.

Na sestanku so govorili tudi o vprašanjih kanalizacije na Konto-

velu, o stanovanjih hišah, o šolskem posloppju, ki je zanemarjeno, o otroškem igrišču in nujnosti re-creatorija za slovenske otroke ter o športnem igrišču. Govorili so tudi o dvojezičnih napisih in o rabi slovenskega jezika v občinskih uradih, o dvojezičnih napisih v avtobusih. Dotaknili so se tudi vprašanja spomenika padlim partizanom. Odbornika so vprašali, ali ima občinska uprava namen dati svoj prispevek za spomenik.

V razgovoru so se dotaknili še drugih perečih krajevnih vprašanj, kot n. pr. vprašanja odvažanja smeti. Govorili so tudi o vprašanjih, ki so v zvezi s cesto, ki jo namerava občina zgraditi skozi Barkovlje, pod Kontovelom in Prosekom do avtomobilske ceste. Načrt za to cesto ni še izdelan; vendar pa so domačini in zaskrbljeni predvsem zaradi razlastitev obdelanih zemljišč.

Občni zbor Kmetijske zadruge

Kmetijska zadruga v Trstu sporoča, da se bo vršil njen redni letni občni zbor v nedeljo, 3. marca 1968 ob 9. uri v Gregorčičevi dvorani v Trstu (Ulica Geppa 9/I.). Na občni zbor so vabljeni člani in prijatelji zadruge.

V počastitev spomina

V počastitev spomina drage tovarišice Marije Pegan iz Saleža daruje krajevna celica KP 3.500 lir za Delo.

Poravnajte naročnino

Najprej pometite pred svojim pragom!

«Katoliški glas» se je pretekli teden srborito zagnal proti nekaterim članom pevskega zbora Vesna v Križu. V nekoliko bolj blagem a nič manj strupenem tonu mu je sekundiral tudi «Novi list». Povod za to naj bi bilo dejstvo, da je med kriškimi pevci tudi kdo, ki svojih otrok ne pošilja v slovensko šolo.

Ne vemo ali je točno, kar «ugotavljata» omenjena lista. Vsekakor naše stališče glede slovenske šole je znano in je zelo jasno. Otrok slovenske matere in slovenskega očeta spada v slovensko šolo. Slovenska šola je ali bi vsaj morala biti povsem enakopravna. Vsak pritisk na slovenske roditelje s strani italijanskih šovinistov, tistih, ki so veliki prijatelji ter zavezniki «Katoliškega glasa» in «Novega lista», smo vedno in povsod odločno obsojali. In obsojamo ga tudi danes.

Nekoliko drugače je seveda v narodnostno mešanih zakonih. Tam je potrebno razumevanje. Da smo na jasnem! In zdj se, da je prav v Križu kak tak primer.

Kaže, da pisec, ki je ustregel obema omenjenima listoma na trele nobene razlike, da ne pozna trende presoje; kaže, da je šovinist. Mi pa šovinizem zavračamo povsod, kjer se pojavlja.

«Novemu listu» in «Katoliškemu glasu» svetujemo, naj najprej očistita svoj prag. Prav bi bilo in potrebno, da bi vsaj nekoliko pregledala vrste svojih pristašev. Če bi to storila, bi zelo lahko ugotovila, da je prav tam mnogo «grešnikov». Če ne bi bilo tako, bi bile slovenske šole v Trstu in Gorici bolj obiskovane.

Pred kratkim je v Nabrežini govoril pisatelj Boris Pahor. Po go-

voru se je razvila debata. Neki slovenski komunist iz Nabrežine je med drugim vprašal, v katero šolo hodijo otroci številnih prvakov tako imenovane Slovenske skupnosti? Torej ljudi, ki se običajno zbirajo v krogih «Katoliškega glasa» in «Novega lista». Seveda, odgovor je bil megljen. Boris Pahor ni mogel odgovoriti na vprašanje, značilno pa je, da ni nanj odgovoril niti nabrežinski župan Legiša, ki je obenem tudi odgovorni urednik «Novega lista». Ali je bila zadruga prevelika?

Vprašujemo tako «Katoliški glas» kot «Novi list»: Kako to, da nista načela vprašanja, v katero šolo pošiljajo svoje otroke nekateri učitelji in profesorji, ki spadajo v njihov krog in ki služijo svoj vsakdanji kruh prav na slovenskih šolah? Mar uredniki omenjenih listov še ne vedo za to porazno resnico?

Pa še to: Pred nekaj leti je neki vidni predstavnik Katoliške prosvete (menda predsednik!) prepisal svojo hčerko iz slovenske na italijansko osnovno šolo in sedaj dekle, seveda obiskuje italijansko srednjo šolo. Nihče ni tedaj in ne kasneje znil besedice. Zakaj? Morada zato, ker je omenjeni čistokrvi slovenski oče «vnet» katolik?

Prepričani smo, da piscu in prrediteljem strupenih člankov ni niti toliko pri srcu stvar slovenske šole. Dejstvo, da so se obregnili ob nekatere člane pevskega zbora Vesna prav s trenutku, ko se v Križu krepi dejavnost laičnega, naprednega prosvetnega društva, je zgovoren rokaz, da zasledujejo druge cilje.

Ali stremijo za tem, da bi v Križu zasejali mržnjo ter povzročili razdor? Kdo bi imel korist od tega?

Tudi ta vprašanja terjajo jasen odgovor! Pričakujemo ga!

Nadaljevanje

Saigonska tema

dobili nazaj del denarja, ki so ga porabili, da so ubili tega junaka dveh revolucij in idola mladine sveta. Ali ti trgovci mislijo, da bodo lahko to še dolgo počeli? Ali se ne zavedajo, da raste med to mladino sovraštvo in prezir do vsega, kar diši po yankeezmu? Ali ne vidijo, da se ne dogaja samo pri mladini? In da so celo v državah, ki bi na podlagi vojaških in drugih pogodb morale gojiti zavezniška čustva do ZDA, spontano kažejo iz dneva v dan čedalje odločnejše želje bojkotirati ameriško blago? A če se te za zdaj posamezne tendence zlijejo, organizirajo in realizirajo, ali ne bo to prineslo nove izgube v milijardah dolarjev in bo stalo ZDA vsaj toliko, kolikor: še ena vietnamska vojna?

Veličastni heroizem in hrabrost Vietnamcev sta nalezljiva. In to mi je mar. Moč te okuzitve razvema srca mladih po našem planetu. Upravičeno jih napolnjuje z občudovanjem. Hrabrost postaja merilo človeške vrednosti. Ta prebujeni okus po junaštvu zahteva, da se odmeri.

Tudi jaz, ki z vsem spoštovanjem do žrtev ameriške agresije, za katere brutalno eskalacijo je bil povod podtaknjeni gangsterski incident v Tonkinškem zalivu leta 1964, izražam svoje občudovanje do padlih in živih junakov Vietnama, ki je nepripravljen sprejel vsiljeno mu borbo in ki jo bije spretno in odločno, inventivno in precizno. Zdi se, da označujejo obrambne in defenzivne akcije vsake enote FNO, da bodo vsi tisti sinovi ljudstva, ki se ne ustrašijo največje osebne žrtev v boju za svobodo, obdarjeni z izjemnim vojaškim genijem nekega Japana, ki ni en sam in izjemen.

Na milijone jih je.

Prešernove proslave

Prešernove Gazele (štiri) hudomušno «Hčere svet» in «Zdravljico»; pesnik Filibert Benedetič pa je recitiral tri svoje pesmi: «Motiv iz Orienta», «Kontrapunkt» in «Nove besede».

Občinstvo, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano, je z zanimanjem sledilo vsem nastopajočim in jih obdarilo z burnim ploskanjem.

Proslavo je otvoril domačin Karel Černic, univerzitetni študent, ki je nato napovedoval spored. Uvodne besede o pomenu praznika pa je imel tajnik P. D. Jezero Jože Jarc. Dejal je, da je Prešernov dan bil proglašen za slovenski kulturni praznik že med narodno osvobodilno borbo, ko je slovenski narod ječal pod nacifašizmom. S tem se je slovenski narod oddolžil spominu svojega največjega pesnika, ki je mali slovenski narod, ponizan in razaljen, povzdignil v krog velikih kulturnih narodov Evrope in sveta. Prešernov duh in misel pa presega meje slovenske zemlje, saj poje o bratstvu in sožitju med narodi.

Ob koncu je govornik obravnaval še nerešene probleme slovenske narodne manjšine in poudaril, da je za rešitev teh vprašanj potreben enoten nastop vsega slovenskega ljudstva v Italiji. Politične ali ideološke razlike ne morajo biti v oviro, ko gre za reševanje specifičnih vprašanj slovenske narodne manjšine. Sodelovanje je možno in nujno predvsem na kulturno - prosvetnem polu, saj sta prav kultura in prosveta najučinkovitejše orožje za ohranitev narodne zavesti ter v boju za naše pravice.

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12